

קיצור דיני ערב פסח, קצת דיני יו"ט וחווה"מ ודיני מוריד הטל ותן ברכה

דיני ערב פסח

- א. אין לאכול חמץ בער"פ מדי שעות ולמעלה, ויש לנקות פיו ולצחצח שיניו היטב קודם סוף שעה רביעית, ומי שיש בפיו ברזלים של סתימות או כתרים, וכ"ש ברזלים של קוביות יקפיד שלא לאכול חמץ חם מעל"ע שלם, ומי שיש בפיו קוביות ליישור שיניים ואינו יכול להוציאם ולנקותם קודם הפסח ינקה אותם היטב במקומם, וגם ישתדל שלא לאכול חמץ בער"פ כלל, וכן בליל י"ד יאכל החמץ מוקדם, ומי שיש בפיו שיניים תותבות יוציאם וינקה אותם היטב ויכשירם בכלי ראשון או עכ"פ בעירו ויכסה"פ בכלי שני.
- ב. אין לאכול מצה בער"פ, ואף אין להאכילה לילדים שכבר מבינים סיפור יצי"מ.
- ג. כל היום ובפרט משעה עשירית ייזהר שלא למלאות כריסו באופן שיפריע לאכילת מצה לתיאבון.
- ד. אין לעשות מלאכה בער"פ אחר חצות, אף לא מלאכה שהותחלה קודם לכן, ואף לא מלאכה שהיא לצורך החג, ואף לא לכבס, לתפור ולהסתפר לצורך החג, אך כל מלאכה המותרת בחוה"מ מותרת גם בער"פ, (ולכן לגהץ לצורך החג מותר).
- ה. כמו"כ מותר לעשות מלאכה שאינה גמורה כגון תפירת ותיקון בגד ישן כשזה לצורך יו"ט, ומותר לעשות זאת לצורך עצמו או לצורך אחרים בחינם אך לא בשכר.
- ו. כמו"כ מותר לעשות מלאכה שאינה גמורה לשאר צרכי מצוה אף שאינם צורך יו"ט, וכגון כתיבה בדרך לימודו, אך רק לצורך עצמו, אבל לצורך אחרים אסור אפי' בחינם.
- ז. הבכורות מתעניין בער"פ, בין בכור מאב בין בכור מאם. בת בכורה אינה מתענה, וכשהבן קטן האב מתענה עבורו, וכשהאב בכור האם מתענה עבור הבן.
- ח. ולמעשה נהוג ליפטר מהתענית ע"י השתתפות בסיום מסכת, ולכתחילה רצוי לשמוע הסיום ולאכול מהאוכל המוגש במקום, אך בדיעבד יש להקל יותר בזה, ולנשים המתענות עבור בנם הקטן יש להקל לכתחילה ע"י הבאת האוכל מהסיום לביתם.

דיני תפילות יו"ט, חוה"מ ושבט חוה"מ

- א. אומרים הלל השלם בברכה בליל פסח אחר תפילת ערבית.
- ב. בשחרית מתפללים תפילת יו"ט ואומרים הלל השלם בברכה.
- ג. אין אומרים מזמור לתודה בחוה"מ פסח.
- ד. אומרים יעלה ויבוא בכל תפילות חוה"מ ואם שכח חוזר ואפי' במעריב.
- ה. אומרים יעלה ויבוא בכל סעודות יו"ט וחווה"מ, אך אם שכח אינו חוזר אלא בסעודה ראשונה ושניה של יו"ט ראשון ושל שביעי של פסח אבל בחוה"מ אם שכח אינו חוזר.
- ו. בשבת חוה"מ ערבית, שחרית ומנחה מתפללים תפילת שבת ומזכירים את המועד באמירת יעלה ויבוא ברצה, ואם שכח דינו כבכל ימי חוה"מ דאם שכח לומר יעלה ויבוא חוזר אפי' במעריב.
- ז. במוסף מתפללים נוסח של המועדים בו מוזכר המועד בתחילה בהזכרת קרבנות היום ובחתימה, ובשבת מוסיפים להזכיר בו שבת הן בתחילת הברכה, הן בהזכרת קרבנות היום, והן בחתימה.
- ח. בדיעבד אם שכח ולא הזכיר שבת כלל במוסף חוזר ומתפלל שנית, אבל אם הזכיר של שבת רק פ"א במשך הברכה ובחתימה לא הזכיר שבת, או שהזכיר שבת רק בחתימה ולא באמצע הברכה, אע"פ שלא הזכיר שבת בהזכרת קרבנות היום, אינו חוזר, וכן אם חתם מקדש השבת לחוד יצא

כיון שבתחילת הברכה מיהא הזכיר את המועד, ואף אם גם לא הזכיר המועד בהזכרת קרבנות היום.

ט. בקידוש ליל שבת חובה"מ חותמים מקדש השבת, ואומרים יעלה ויבוא בסעודות שבת ככל ימי חובה"מ, ואם שכח יעלה ויבוא (ולא רצה) דינו ככל חובה"מ דאינו חוזר.

י. בששת ימים האחרונים של פסח כולל שבת חובה"מ אומרים הלל בדילוג ומנהגינו שלא לברך לא בתחילה ולא בסוף, גם אם שכח ובירך תחילה אי"צ לברך בסוף.

קצת דיני בורר וטוחן ביו"ט

ט. המבשל תפוי"א ביו"ט מותר לקלפס גם במקלף אך אם אפשר בקל נכון לעשות זאת סמוך לבישולם, וכן מותר לקלף מלפפונים במקלף אך אם אפשר בקל נכון לעשות זאת סמוך לאכילתם.

י. וכן כל דבר מאכל שלא יכל לבררו מפסולתו מעיו"ט מותר לבררו ביו"ט, ואפי" בכלי אם רק אינו מיוחד לימים רבים, ולכן מותר לסנן אטריות או תפוי"א אחרי בישולם אפי" במסננת, ומן הדין מותר לברור אפי" פסולת מתוך אוכל אם תתמעט הטירחת בכך, וכן מותר לברור אפי" לצורך לאחר זמן, ומי"מ אם אפשר בקל נכון לעשות הברירה סמוך לאכילה.

יא. אבל דבר מאכל שיכל לבררו מעיו"ט יש להחמיר לבררו ביו"ט רק אוכל מתוך פסולת ורק בסמוך לאכילה.

יב. מותר למעוך תפוי"א אחרי בישולם ביו"ט ואפי" לא נתרככו כ"כ, ומותר למועכן גם במועד המיוחד, אך יש להחמיר שלא למועכן בתוך כלי אלא דוקא ע"ג השולחן עצמו או ע"ג מפת בד או מפה ח"פ הפרוסות עליו.

יג. מותר לחתוך ירקות דק דק בסכין, ומותר לחותכן גם במקצצי הירקות למיניהם כגון סלייסר וכדו', אך כשמקצצם בכלים אלו יקצצם לא יקצצם לתוך הקערה המיוחדת הרגילה אלא לתוך קערה אחרת.

קצת דיני הבערה וכיבוי ביו"ט

יד. בכיריים החדשים בכל הבערת מבערי הגז מופעל מעגל חשמלי לצורך הפעלת שסתום בטחון, ואפי" כשהתקע של הכיריים אינו מחובר לשקע, ומשום כך לכתחילה יש לחוש לדעת המחמירים ולהבעירם מעיו"ט, אך אם לא הבעירם מעיו"ט יכול לסמוך על המקילים להבעירם ביו"ט עצמו.

טו. אם הניח תבשילו ע"ג להבת אש גדולה ורואה שתבשילו **מקדיח** דהיינו שהוא ממש נשרף ומתקלקל, אם יש לו להבה אחרת קטנה מזו שיוכל ליתנו על גבה יעשה כן ולא יקטין את הלהבה הגדולה, אך אם אין לו להבה אחרת יקטין את הלהבה הגדולה, ואם אין לו להבה קטנה שכבר דולקת אך יש לו מבער נוסף שיכול להבעיר בו להבה קטנה, י"א דעדיף להקטין את הלהבה הגדולה, וי"א דעדיף להבעיר להבה קטנה חדשה.

טז. אך אסור לכבות אש או להקטין את הלהבה מפני **חריכת** התבשיל בעלמא ומפני כל הפסד ממון, אך במקום הפסד הניכר יכול לגרום לכיבוי ע"י שיניח על הלהבה קדירת מרק או מים **שזקוק להשתמש בהם לאכילה או לשתייה ביו"ט וגם בלא"ה היה מבשלים**, כדי שכשהקדירה תרתח היא תגלוש ותכבה את הלהבה.

כמה דינים המצויים במלאכות חוה"מ

- יא. אסור לכבס בחוה"מ א"י"כ הבגד שלובש עתה מלולכך ברמה כזו שלא רק שלא נוח לו ולא נעים לו אתו אלא שכבר אין זה כבוד הבריות ללכת בו ואין לו שום בגד אחר (אף לא של חול) להחלפה, וגם אז יראה לכבסו במכונה אחת יחד עם בגדי הקטנים.
- יב. מותר לקנות בגדים בחוה"מ לצורך החג, ולכן גם באופן הנ"ל כשנתלכך בגדו ביותר וכבר אין לו בגדים להחלפה, אם יש לו אפשרות, יקנה בגדים חדשים בכדי שלא יצטרך לכבס.
- יג. יש מקילין שאם נגמרו לו בגדי הזיעה כגון גרביים וכתונת שעל בשרו יכול לכבסם, אך יש מחמירין גם בזה, ובשעת הדחק כשגם א"א לקנות חדשים יכבסם יחד עם בגדי הקטנים.
- יד. בגדי קטנים כאלו שאינם יודעים לשמור על ניקיון בגדיהם מותר לכבסם אם נגמרו לו הבגדים עבורם או שמשער שיגמרו לו עד סוף החג, ובבגדי קטנים א"צ להגיע למצב של כבוד הבריות אלא כל שנתלככו באופן שהדרך להחליפם מותר לכבס, וכן מותר לכבס בגדיהם לצורך יו"ט של שש"פ ולצורך שבת הצמודה לה, אם אין לו בגדי שבת ויו"ט אחרים, אף אם יש לו בגדי חול עבורם, אך אם יש לו בגדי שבת ויו"ט אין היתר לכבס עבור בגדים יותר יפים, ובכל אופן אין היתר לכבס אלא כפי הנצרך לחג אך לא מעבר לכך ואף במכונה אחת של כביסה אסור להוסיף בגדים שאינם נצרכים לחג או בגדי גדולים.
- טו. מותר לגהץ בחוה"מ - גם בגדי גדול - לצורך כל החג, וכן מותר לייבש בגדים במכונת ייבוש.
- טז. בגד של גדול שנתלכך באופן שאם לא יכבסו בחוה"מ עד אחרי החג ייגרם לו נזק כיון שישאר בו כתם או ריח רע שלא יוכלו להורידם מותר לכבסם במועד, אך אם בכדי למנוע את הנזק די בניקוי הכתם וא"צ לכבס את כל הבגד, ינקה רק את הכתם ולא יכבס את כל הבגד.
- יז. גם בגד שלא יתקלקל ואסור לכבסו, מ"מ אם יש לו כתם קל ומקומי יכול להורידו ע"י ניקוי הכתם במעט מים ואם אין הכרח יש להעדיף שלא לעשות זאת עם חומרי ניקוי.
- יח. נהגו לא לצחצח נעליים במשחה בחוה"מ גם לא לצורך שבת ויו"ט, אך במברשת לחוד מותר, וכן מותר להבריש במברשת כובע שנתלכך.
- יט. קצץ ציפורניו בעיו"ט יכול לקצצן גם בחוה"מ לכבוד שבת או לכבוד שש"פ, אבל מי שלא קצץ בעיו"ט אסור לקוץ ציפורניו בחוה"מ גם לא לכבוד שבת ושש"פ, ויש מקילים לקוץ בע"ש חוה"מ למי שנוהג לקוץ בכל ע"ש, ולא נהגו כן, ואף הרוצה לסמוך על המקילין יעשה כן רק בצורך גדול.
- כ. מי שנטל ציפורניו בע"ש שקודם יו"ט ובעיו"ט לא היו ציפורניו גדולות דיין בשביל לקוצצן, יש מקילים לו לקוצצן בע"ש חוה"מ ובפרט אם רגיל בכך כל ע"ש, ויש לסמוך ע"ז במקום הצורך.
- כא. מותר ליטול ציפורניו לצורך רפואה, וכן מותר ליטול ציפורניו לצורך מצוה, כגון מוהל לצורך מילה, או כ"א שיש לו תחת הציפורן לכלוכים החוצצין בנטילת ידיים וא"א לו לנקותן כראוי.
- כב. מותר לקוץ ציפורני הקטנים בחוה"מ גם אם לא קצצו להם בעיו"ט.
- כג. כל דיני נטילת ציפורניים הנ"ל שוה בין בציפורני היד ובין בציפורני הרגל.
- כד. מי שנקרע לו הבגד במשך החג יכול לתופרו ע"י שינוי ולא סגי בשינוי באופן עשיית התפירה בידיו, אלא שיהא שינוי הניכר בבגד עצמו, ע"י שיעשה התפירות רחבות וגם לא יעשה התפירה בקו ישר אלא בקו עקום ובזיגזוג דהיינו שפ"א יתחוב יותר למעלה ופ"א יותר למטה.
- כה. וכן כפתור שנתלש בחג יתפרנו בשינוי, כגון כפתור של חולצה שיש לו ארבע חורים יתפרנו רק בשתי חורים, וכפתור של קפוטה יתפרנו שלא במקומו אלא מוסט מעט לצד.
- כו. כשנקרע הבגד ונתלש הכפתור קודם יו"ט והיה לו פנאי לתקנו ודחה זאת למועד אסור לתקן בחוה"מ אף בשינוי.

דיני הזכרת ושאלת טל ומטר בימות הקיץ

- כו. בתפילת מוסף של יו"ט ראשון של פסח פוסקים מלהזכיר גשם ומנהגינו לומר מוריד הטל, אך הזכרה זו של טל אינה לעיכובא, ומכאן ואילך כל ימות הקיץ כולל תפילת מוסף זו עצמה אם טעה והזכיר גשם צריך לחזור אפי"א אם הזכיר גם טל, וכדלהלן.
- כח. טעה בקיץ והזכיר גשם, אם נזכר קודם שאמר השם של חתימת הברכה חוזר ל'אתה גבור', ובדיעבד אם חזר ואמר רק מ"מוריד הטל' אם המשיך משם והלאה על הסדר - מכלכל חיים וכו' יצא, ואם נזכר לאחר שכבר אמר בא"י אם לא סיים מחיה המתים יאמר למדיני חוקיד ויחזור ל'אתה גבור', ואם כבר סיים חתימת הברכה אפי"א עודו בשמו"ע חוזר לתחילת שמו"ע.
- כט. במעריב של מוצאי יו"ט ראשון של פסח פוסקים מלשאול מטר אלא אומרים ותן ברכה.
- ל. אמר בימות הקיץ ותן טל לברכה יצא, אמר ותן מטר או ותן טל ומטר לא יצא, ואם נזכר קודם שסיים ברכת השנים חוזר לתחילת הברכה, ובדיעבד אם חזר ואמר רק מ'ותן ברכה' אם המשיך משם והלאה על הסדר יצא, ואם כבר אמר בא"י ולא סיים מברך השנים יאמר למדני חוקיד ויחזור לברך עלינו, ואם כבר סיים חתימת הברכה כל עוד שהוא באמצע שמו"ע חוזר לברכת השנים, ואם כבר עקר רגליו חוזר ומתפלל מתחילת שמו"ע.
- לא. אם בתפילת מעריב, שחרית או מנחה של אחת השבתות בימות הקיץ טעה והתפלל תפילת חול עד ברכת השנים וכשעומד בתוכה נזכר שהוא שבת שהרי דינו לסיים הברכה שעומד בה, יאמר ותן ברכה ולא ישאל טו"מ, ובדיעבד אם כבר שאל טו"מ אם לא סיים הברכה צריך לחזור לתחילת ברכת השנים, ואפי"א אם אמר בא"י יאמר למדני חוקיד ויחזור לתחילת ברכת השנים, ואם כבר סיים הברכה ימשיך בתפילת שבת ולא יחזור לברכת השנים, וכן אם כבר סיים שמו"ע לא יחזור ויתפלל, ומ"מ באופנים אלו ששאל טו"מ ואינו חוזר ומתקן ישמע מהש"ץ חזרת הש"ץ (או ברכת מעין שבע) ויבקש הימנו שיכוין להוציאו.
- לב. גם אם טעה ביו"ט ראשון של פסח והתפלל תפילת חול ונזכר באמצע ברכת השנים שהרי דינו לסיים הברכה, מסיים באמירת ותן ברכה ולא ישאל טו"מ, ובדיעבד אם כבר שאל טו"מ, אם לא סיים הברכה יחזור לתחילת הברכה, אך אם כבר סיים הברכה לא יחזור, וכנ"ל.
- לג. אם בימות החמה טעה והזכיר גשם או שאל טו"מ ונזכר רק לאחר שעבר זמן התפילה יתפלל תפילת תשלומין לאחר התפילה הבאה.
- לד. אם בתפילת מנחה של ער"ש או יו"ט שבימות הקיץ אמר ותן טל ומטר לברכה, ונזכר רק לאחר שעבר זמן מנחה, צ"ע אם יתפלל תפילת תשלומין לאחר מעריב, אך בליל ש"ק עדיף שישמע מהש"ץ ברכת מעין שבע ויאמר לש"ץ שיכוין להוציאו.
- לה. אם מסופק אם אמר כהוגן, כל ל' יום הוי בחזקת שאמר כפי רגילותו הישנה, אך אם זוכר הוא בבירור שקודם שמו"ע זכר שצריך לומר כהוגן אלא שאינו יודע אם אח"כ שכח מכך, לגבי הזכרה במחיה המתים הסמוכה לתחילת שמו"ע א"צ לחזור אף אם נתעורר לו הספק באמצע תפילתו, כיון שזכר בתחילת שמו"ע, ורק אם נתעורר לו הספק מיד אחר ברכת מחיה המתים אפשר דצריך לחזור, ולגבי שאלה בברכת השנים שאינה סמוכה לתחילת שמו"ע אם נתעורר לו הספק כבר באמצע תפילתו או מיד לאחר תפילתו חוזר, ואם נתעורר לו הספק רק לאחר זמן מה אינו חוזר כיון שזכר בתחילת שמו"ע, אך אם זוכר הוא בבירור שאף בתחילת ברכת השנים או בסמוך לה זכר שצריך לומר כהוגן אף אם נזכר מיד לאחר שמו"ע ואפי"א באמצע שמו"ע א"צ לחזור, אך גם בזה אם נתעורר לו הספק מיד לאחר ברכת השנים אפשר דצריך לחזור.